Tämä on alkuperäisen artikkelin rinnakkaistallenne.

Viite:
Imppola, J. 2019. Uutta tietoa 500 markan olympiarahan väärennöksistä. Numismaatikko 55 (3), 102-105.

SeAMK
SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Jorma J. Imppola, SeAMK

Uutta tietoa 500 markan olympiarahan väärennöksistä.

Aluksi kertaus vuonna 2007 Numismaatikko-lehdessä ilmestyneestä artikkelistani.

Keväällä 1974 syntyi P. Erkkilälle ja kahdelle muulle yrittäjähenkiselle herrasmiehelle idea olympiarahan väärentämisestä ja se toteutettiin beirutilaisten ”alihankkijoiden” myötävaikutuksella. Puuhamiehet matkustivat Beirutiin ja tilasivat siellä sijaitsevasta kultasepänliikkeestä 100 kappaletta vuoden 1951 olympiarahoja, joiden valmistamista varten he antoivat aidon rahan malliksi. Samassa yhteydessä teetettiin myös tuntematon määrä väärennöksiä vuoden 1952 olympiarahasta. Kultaseppä välitti tilauksen edelleen mitalitehtailijalle, joka suurella ammattitaidolla valmisti 98 rahaa. Syyskuussa 1974 olivat rahat valmiit ja mainittu 98 väärän vuoden 1951 olympiarahan erä noudettiin Beirutista.

14. syyskuuta 1974 alkoi väärien rahojen jakelu Pohjanmaalla. Pääjakelijana toimi ”Olympia-Olli”, joka kaupitteli rahoja ahkerasti Vaasassa ja muualla Pohjanmaalla. Vuoden 1951 olympiarahoja kaupiteltiin noin 10 – 20 % markkinahintoja alemmalla hinnalla, mutta kauppaa jarrutti rahojen heikohko kunto. Koska rahojen mallina käytetty raha ei ollut virheetön, oli kaikissa kopioissa mm. tiettyjä kolhuja molemmin puolin. Kaupiteltavien rahojen kunto oli luokkaa 6 – 7. Epäluuloa herätti myös se seikka, että ”Olympia-Ollin” taskukansio oli täynnä kyseisiä – perin harvinaisia – rahoja, jotka olivat kaikki samalla tavoin hieman viallisia. Mainittakoon, että rahan markkina-arvo tuolloin vuoden 1974 syksyllä oli noin 1 700 markkaa, mikä vastasi ammattimiehen kuukausipalkkaa! Nykyrahassa voisi puhua samasta määrästä euroja.

Eräs entinen pankinjohtaja Oravaisista osti vuoden 1951 olympiarahoja isomman erän, mutta koska rahoja tuntui yht´äkkiä olevan ”paikat väärällään” tuli hän katumapäälle ja vaati kauppaa peruutettavaksi. Olisiko tässä se henkilö, joka teki asiasta julkisen rikosilmoituksen myötä?

Ilmeisesti marraskuussa 1974 (tuon ajan kokouspöytäkirjat ovat kadonneet) vierailivat rikospoliisin edustajat Vaasanseudun numismaatikoiden kuukausitapaamisessa ja varoittavat läsnä olevia keräilijöitä vääristä olympiarahoista. Mukanaan heillä on yksi poikkisahattu näyteraha, josta kävi ilmi, että sen sisus oli eri metallia kun pinta.

Rikospoliisien vieraillessa Libanonissa he tapasivat myös välittäjänä toimineen kultasepän. Poliisit

näyttivät hänelle valokuvaa Kuulasta ja kysyivät, josko hän tunnistaisi miehen. Kultaseppä vastasi ”Ooh, finski miljonääri Kuula!”

Kuula oli kuuleman mukaan ollut aiemmin mm. poliisina Kristiinassa ja hänelle oli luonteenomaista todella herrasmiesmäinen ja fiksu käytös. Hän kulki aina vaaleassa puvussa ja kengissä. Ulkopuoliselle saattoi helposti syntyä käsitys miljonääristä ainakin käytöksen puolesta. Yleissivistys oli hänellä hallussa ja hän oli myös taiteen tuntija sekä hän teki myös sillä kauppaa.

Marraskuussa 1974 annettiin Vaasan raastuvanoikeuden kova tuomio (2 v 6 kk – 3 v 8 kk ehdotonta vankeutta), josta valitettiin. Vääriä vuoden 1951 rahoja tehtiin 98 kpl, joista tuomittiin valtiolle menetetyiksi 41 kpl ja kiertoon jäi siis 57 kappaletta. Helmikuussa 1975 annettiin Vaasan hovioikeuden merkittävästi lievempi tuomio, johon haettiin muutoksenhakulupaa. Lokakuussa 1975 korkein oikeus päätti äänestyksen jälkeen olla myöntämättä muutoksenhakulupaa, ja hovioikeuden tuomio jäi voimaan. Vuoden 1952 olympiarahojen väärennöksiä ei siis käsitelty oikeudessa ensinkään.

1970-luvun loppupuolella myytiin huutokaupoissa Turussa ainakin 2 kappaletta vääriä vuoden 1951 olympiarahoja. Toisella kertaa hinta oli noin 15 000 markkaa ja toisella kertaa noin 18 000 markkaa. Vielä tuolloin rahan omistaminen oli teknisesti laitonta.

Vuonna 2001 poistuivat väärän olympiarahan omistamisen juridiset esteet vanhojen rahatyyppien mitätöinnin myötä. 18.11. 2006 myytiin Helsingissä väärennetty 500 mk 1952 hintaan 862,40 € netto eli noin 25 kertaa aidon hinta (nykyisin väärennöksestä tuolloin maksettu hinta vastaa liki 100 kertaa aidon hintaa). Kun 1970-luvun lopulla aito 1951 olympiaraha maksoi noin 1 700 mk ja väärät likimain 10 kertaa enemmän, tulisi väärän 500 mk 1951 olympiarahan hinnan olla siten nykyisin luokkaa 1 500 – 2 000 €. Ekmanin huutokaupassa kymmenkunta vuotta sitten myytiinkin yksi väärennetty vuoden 1951 500 markan olympiaraha noin 2 000 € hintatasolla.

Tero Kontiokarin metallianalysoi Timo Ruotsalainen tutkimuskäyttöön lainaaman mitä mainioimman väärien rahojen kokoelman kaikki kolme 500 markan olympiarahojen väärennettä (1 kpl vuotta 1951 ja 2 kpl vuotta 1952) kannettavalla Tritonin röntgenfluometrilla käyttäen Alloy - moodia. Tulosten oikeellisuus jäi aluksi vielä vähän epävarmaksi, koska laitteessa on sellainen virhelähde, että kevyet metallit - kuten alumiini - on ohjelmallisesti jätetty analysoitavan spektrin ulkopuolelle ja jos niitä on analysoitavassa kohteessa paljon, voi kone antaa virheellisen korkeita muiden metallien prosenttiosuuksia. Siksi Tero Kontiokari päätti tehdä vielä uudet ajot oululaisen

panttilainaamon pöytäkoneella. Kaikista rahoista tehtiin neljä mittausta, kaksi kummaltakin puolelta rahaa ja eri kohdista ja taulukon 1 metalliprosentit ovat näiden mittausten keskiarvoja. Huomionarvoista on se, että kyseinen laite ja menetelmä kykenee analysoimaan vain näytteen pintakerroksen koostumuksen. Se, ovatko rahat hopealla pinnoitettuja sisustaltaan epäjalosta metallista valmistettuja, kuten esimerkiksi johdannossa kuvattu rikospoliisien Vaasanseudun numismaatikoiden kuukausitapaamisessa esittelemä poikkisahattu näytekappale, ei näin ollen kyetä toteamaan.

Taulukko 1. Kolmen aidon verrokkirahan ja kolmen väärennöksen teknisten ominaisuuksien mittaustulokset. Lähde: Tero Kontiokari.

Raha	**Paino g**	**Halkaisija mm**	**Paksuus mm**	**Ag %**	**Cu %**	**Ni %**	**Zn %**	**Sn %**
500 mk 1951, aito	12,36	32,0	1,82	71,4	22,5	4,2	0,8	1,1
500 mk 1952, aito	12,02	32,0	1,82	55,6	33,8	8,8	1,1	0,9
500 mk 1952, aito	12,02	32,0	1,82	59,7	30,7	7,5	1,1	1,0
500 mk 1951, väärä	12,02	32,1	1,85	68,5	30,0	0,00	0,5	1,1
500 mk 1952, väärä	12,01	32,1	1,84	70,2	27,3	0,00	1,6	1,0
500 mk 1952, väärä	11,92	32,1	1,82	69,1	28,3	0,00	1,6	1,0

Kuten tuloksista näkyy, ovat väärennökset varsin tarkasti oikean painoisia ja mittaisia. Selkeimmät erot ovatkin metallin koostumuksessa. Aitojen vuoden 1952 rahojen hopeapitoisuus ylittää hieman asetuksen normin eli 50 %, mutta asetushan määrääkin rahan jalometallin minimipitoisuuden, joten asia lienee siltä osin kunnossa. Aidolle vuoden 1951 rahalle saatiin kuitenkin 71 % hopeapitoisuus, mikä sekin selittynee sillä, että monien vuoden 1951 aitojen olympiarahojen aihioiden metalli ja laatu yleensäkin oli hyvin vaihtelevaa. Tietyssä mielessä vuoden 1951 olympiarahoja voitaisiinkin pitää jopa jonkinlaisina koerahoina. Aidoissa rahoissa on päämetalli hopean lisäksi runsaasti kuparia ja nikkeliä. Metallianalyysien perusteella on kiistatonta, että sekä vuoden 1951 että vuoden 1952 olympiarahaväärennökset ovat peräisin samasta lähteestä, niin pieniä ovat erot.

Sekä vuoden 1951 ja 1952 väärennökset poikkeavat metallinsa koostumukseltaan huomattavasti aidon rahan koostumuksesta. Väärennöksissä on hopeaa melko tarkkaan 70 % lopun ollessa miltei kokonaan kuparia. Aidoissa rahassa esiintyvää nikkeliä ei väärennöksissä ole lainkaan. Koska tällä pitoisuuserolla ei ole mitään vaikutusta rahan väriin, olisi ollut aivan turhaa nähdä enemmän vaivaa juuri oikeanlaisen hopean löytämiseksi.

Kuten seuraavasta vertailukuvasta 1 näkyy, ei väärennetty 500 markan olympiaraha vuodelta 1951 ole mitenkään erityisen hyväkuntoinen. Tämä johtui siis siitä, että malliksi annettu aito raha ei

sekään ollut mitenkään erityisen hyväkuntoinen. Kopiointimenetelmästä johtuen olivat kaikki väärennökset identtisiä mallirahan kansa – kuntoineen ja virheineen.

Kuva 1. Aito (ylempi) ja väärä (alempi) 500 markan olympiaraha vuodelta 1951. Kuvat: Tero Kontiokari, kuvien muokkaus ja yhdistely Jorma Imppola

Myöskin 500 markan olympiarahasta vuodelta 1952 teetettiin tuntematon määrä väärennöksiä. Koska menetelmä oli mitä ilmeisimmin sama, olivat myös vuoden 1952 väärenteet kaikki identtisiä tällä kertaa varsin hyväkuntoisen mallirahan kanssa.

Kuva 2. Aito (ylin) ja kaksi väärää (keskimmäinen ja alin) 500 markan olympiarahaa vuodelta 1952.

Kuvat: Tero Kontiokari, kuvien muokkaus ja yhdistely Jorma Imppola

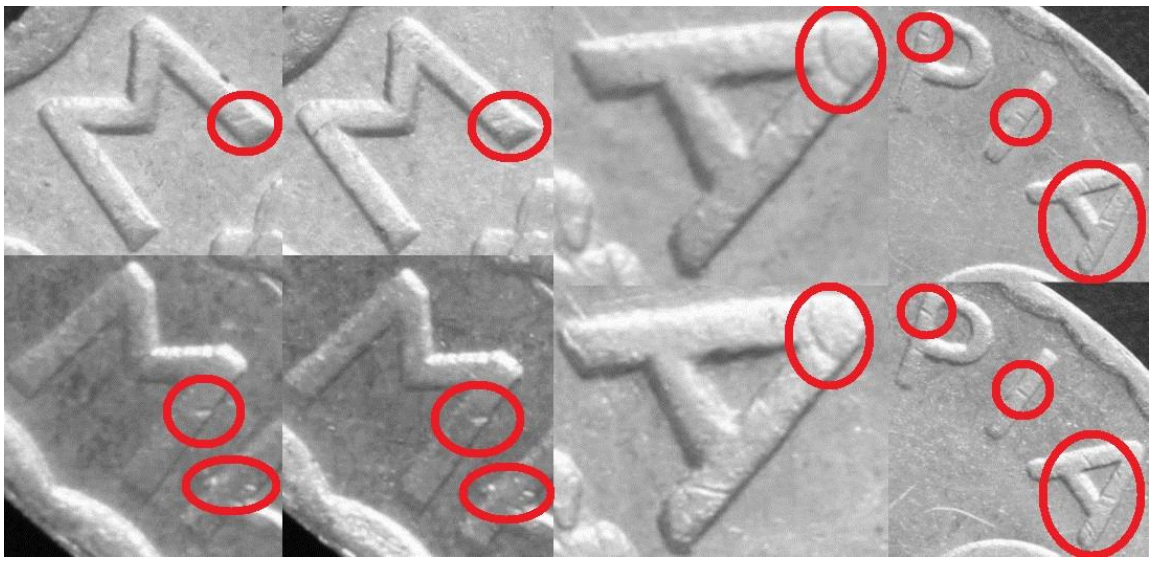

Kuva 4. Väärien vuoden 1952 olympiarahojen yksityiskohtien vertailua. Vertailussa arvopuolen M kirjaimet ja sanan FINLAND A-kirjain sekä tunnuspuolen sanan OLYMPIA kirjaimet PIA. Kuvat: Tero Kontiokari, kuvien muokkaus ja yhdistely Jorma Imppola

Kuvasta 4 käy hyvin ilmi, että vuoden 1952 väärennetyt olympiarahat ovat hyvin identtisiä – virheineen kaikkineen.

Kuva 5. Vuosien 1951 ja 1952 väärennettyjen 500 markan olympiarahojen vertailua. Kuvat: Tero Kontiokari, kuvien muokkaus ja yhdistely Jorma Imppola

Kuten kuvasta 5 huomaa, ovat vuoden 1951 ja 1952 olympiarahojen väärennökset erilaisia, eikä mitään yhteisiä vikoja löydy. Rahat ovat siis tehdyt kumpikin omien mallirahojensa kopioina.

Rahojen ainoa varsinainen valmistusvirhe on reunakuvion väärin päin kaiverretut kalevala-kädet. Selitys tälle hölmölle virheelle lienee se, että rahojen valmistajana toiminut mitalivalmistaja kaiversi kalevala-kädet käsin, ja koska arabit kirjoittavat oikealta vasemmalle, kaiversi hän kuviot tottumuksensa voimasta väärin päin.

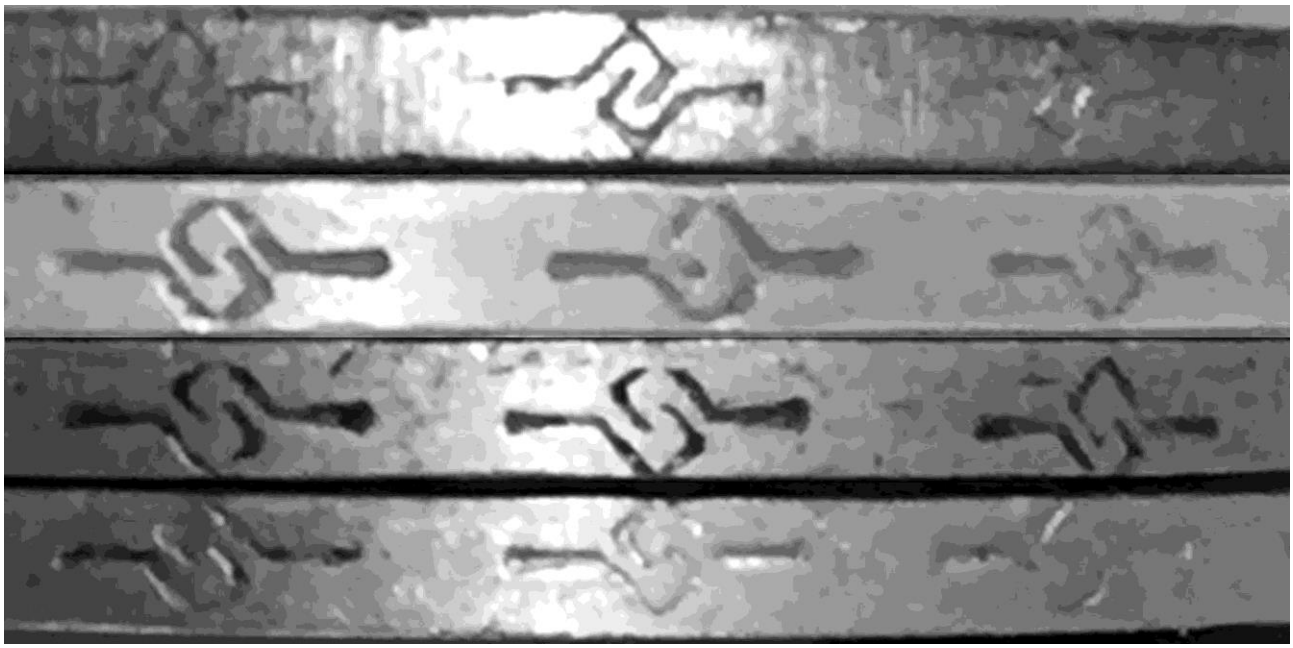

Kuva 6. Ero aidon (yllä) ja väärän rahan (ylhäältä lukien 1951, 1952 ja 1952) reunakuvioissa. Väärän suunnan lisäksi eivät kolmen alimman väärennetyn rahan kalevala-käsien sormet mene juuri lainkaan sisäkkäin, kuten ne ylimmässä aidon rahan reunakuviossa selvästi menevät. Kuva: Tero Kontiokari, kuvan muokkaus Jorma Imppola

Ja kuinkas ollakaan, ovat ahkerat ystävämme kiinalaiset tunkeneet lusikkansa tähänkin soppaan. Alibaban nettikaupasta löytyy ”sopuhintaan” (1,70 - 3,00 USD sisältäen postikulut) vallan hopeoituja kopioita vuoden 1951 olympiarahasta. Surullista kyllä, on myyntitietojen mukaan näitä tekeleitä myyty suomalaisille ostajille viimeisen puolen vuoden aikana **LIKI 100 KAPPALETTA**! Eli näitäkin on siis luvassa Suomen numismaattisilla markkinoilla ja eiköhän joku sieluton ku**pää näitäkin tyrkytä aitoina pahaa aavistamattomille keräilijöille.

Kuva 7. Kiinalainen tekele vuoden 1951 olympiarahasta. Kuvat: https://www.aliexpress.com/item/1951-Finland-500-Markkaa-Olympic-Games-Silver-Plated-Copy-Rare-coin/32892175835.html, kuvien muokkaus Jorma Imppola